

שמעתא עמיקתא

גליון שני"ב - פרשת פינחס - תשע"ח - קהילת חניכי הישיבות, רמות ב' פ"א

הלכות מצוות לימי בין המצרים (ב)

בגדי קטנים

אסור לגדולים לכבס כסותם של קטנים ויש להחמיר אף כשלא הגיעו לחינוך. [ש"י"ע (סי' תקנ"א סעי' א)]. תקנה סעי' ד'. ועי' במ"ב (סי' פ"א) דהיינו משום אבילות או משום עמנת נפש. וכת' בשע"י"צ (אות צ"א) דפי"מ בין הטעמים, לקטן שלא הגיע לחינוך. וי"א שאיסור זה נוהג משבוע שחל ת"י"ב להיות בתוכה. [ש"י"ע (סי' פ"א) וכת' בשע"י"צ (אות ס"א) שכן מוכח מהרמ"א דשתיק ליה להשו"ע]. וי"א שנוהג מר"י"ח. [עיי' במ"ב (סי' פ"א) שכת' בשם הא"ר דלדין יש להחמיר בתפירת מ"י"ז בתמוז וכיבוס מר"י"ח, ובח"י"א כתב דלצורך קטנים אין להחמיר אף לפי מנהגי אלא בשבת זו, עיי']. והעיקר כדעה הראשונה. [חנוד לער (פ"א) סוף הגה א]. ועיי' בסמוך.

בגדי קטנים העשויים להתלכלך

בגדי קטנים (אפי' הגיעו לחינוך) העשויים להתלכלך תדיר, מותר לכבסן אפי' בשבוע שחל בו ת"י"ב. [רמ"א (שם) ופ"מ"ג (שם א"י) ס"ק לט]. ובאופן זה מותר לכבס אפי' הרבה (בגדים של קטנים) ביחד אם עושה כן ע"י מכוונת כביסה. [עיי' במ"ב (סי' פ"א) שכת' דלא יכבסו הרבה ביחד. ובמכונת כביסה שהיא טרחה א' מסתבר דשרי אפי' הרבה ביחד. וכ"כ בחנוך לער (פ"א) סוף הגה א].

א לאבישת בגדים מכובסים

אסור ללבוש בגדים מכובסים (אף שכיבסם לפני ר"ח). ובני אשכנז נוהגים להחמיר בזה מר"י"ח, ובני ספרד בשבוע שחל בו ת"י"ב. [ש"י"ע (סי' תקנ"א סעי' א) ורמ"א (שם)].

לצורך מצוה

לצורך מצוה, כגון אשה בימי ליבונה מותרת ללבוש, ולהציע תחתיה לבנים (אבל בת"י עצמו לא תלבוש לבנים רק לובשת חלוק בדוק ויפה). [רמ"א (שם סעי' א) ומ"ב (סי' ט)].

לצורך שידוכין

בחור שיש לו פגישה לצורך שידוכין בטי' הימים רשאי ללבוש בגדים מכובסים, אם יש צורך שבת. [הגר"ש"א זצ"ל (הלכות ומנהגי ביהמ"צ עמ' סד ה"א 44)].

לכבוד שבת

לכבוד שבת לובשים בגדים מכובסים. [עיי' במ"ב (סי' ט) ואע"פ דשם מיייר בכלי פשתן, עיי' בביאור הגר"א שנקט שהתיר זה לנלמד ממה שהתירו לכבס לכבוד שבת. ועיי' במטה יהודה (שם). דעת הגר"ש"א זצ"ל (הליכ"ש) ביה"מ פ"י"ד הגה (25) שכל מקום שמותר בגדי שבת מותר גם במכובסים, וא"כ לפי מנהג דידן להקל בבגדי שבת בשבת חזון ה"ה לזה. ויש לציין דדעת הגר"ש"א זצ"ל (הלכות ומנהגי ביהמ"צ עמ' סה"ג 41) דהיתר זה הוא בגד הותרה ולא בגד דחוייה].

בגדי זיעה

מותר אף בטי' הימים ללבוש בגדי זיעה (גופיה, גרביים, וכדו') מכובסים. [עיי' ברמ"א (רס"י תקנ"א) שהתיר להחליף הכותנות לשבת חזון. ועיי' במ"ב (שם ס"ק ו) שהתיר נמי להחליף גרביים מחמת שהוא בגד כיון שהוא בגד שלובשים רק מפני הזיעה (עיי' במ"א שם ס"ק ד), ואע"פ דהתם קאי לפי המנהג שאסור ללבוש בגדים מכובסים בשבת. ולכא"ו אין לומר דדוקא לכבוד שבת התיר שהרי למנהג זה אין כבוד שבת מותר, אלא טעמו להתיר מחמת שהם בגדי זיעה. וש"מ ש"כ"י בחמו"ד (הובא במבית לוי עמ' ד' עמ' ד' והוא בערוה"ש (יו"ד סי' שפ"ד אות ז). וכן פסק בעל השבט הלוי (מבית לוי עמ' ד' הגה ד) להתיר אף בשאר ימות השבוע ע"פ הפת"ש (יו"ד סי' א) שפ"ט ס"ק ב]. וכן פסק הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש פ"ס"ט אות מט). וכן הוא ברבנות אפרים (ח"י"ג סי' שמה אות ז). ועיי' באבני ישפה (ח"י"ג סי' נח ע"ב) שהביא מהגר"ש"א זצ"ל שגם פגימה דינו כבגדי זיעה. וי"א שמי"מ לכתחלה יש ללבושם קצת לפני ט' הימים. [הגר"ש"א זצ"ל (שם) ודעתו שם שחולצה שלובש תחתיה גופיה קצרה היא בכלל בגדי זיעה. וי"א בשם הגר"ש"א זצ"ל (הלכות ומנהגי ביהמ"צ פ"ד הגה 39) להחמיר בה אפי"כ הוא איסור]. ואף למחמירים אם לא הכין לפני ט' הימים, עכ"פ כשצריך להחליפם ניתחם על הרצפה, ואח"כ ילבושם. [עיי' במנח"י (ח"י"ג סי' מד). וכן פסק הגר"ש"א זצ"ל (קע"מ הגה ט)].

מסיבת שידוכין

במסיבת שידוכין הנערכת בטי' הימים, מותרים החתן והכלה ללבוש בגדים מכובסים. [הגר"ש"א זצ"ל (שם פ"י"ד אות י והגה 25)].

במקום שמותר ללבוש בגדי שבת

כל מקום שמותר ללבוש בגדי שבת ה"ה בגדים מכובסים. [הגר"ש"א זצ"ל (שם פ"י"ד הגה 25)].

מגבות, מפות וכדו' מכובסים

מראש חודש עד ת"י"ב (לבני אשכנז, ולבני ספרד בשבוע שחל בו ת"י"ב) אין להציע המטות בסדנינים מכובסים. [ש"י"ע (סי' תקנ"א סעי' א)]. ואף לכבוד שבת נהגו איסור. [מ"ב (סי' ל"א)].

לצורך אורחים

מותר להציע סדנינים מכובסים עבור אורחים הבאים לביתו. [בעל השבט הלוי (שם ע"ו טו' הגה י)].

לצורך בית מלון

בבתי מלון מותר להציע מטות האורחים בסדנינים מכובסים. [בעל השבט הלוי (מבית לוי עמ' טז' הגה יח) וצ"מ (ח"י"ג סי' ס"א)]. והאורחים רשאים להשתמש בהם. ויש מי שאומר שיניחו על הרצפה קודם לכן. [מנח"י (ח"י"ג סי' מד ז"ה וכ"י)].

מזבחת

מר"י"ח (ולבני ספרד בשבוע שחל בו ת"י"ב) אין להשתמש במגבות מכובסים. [ש"י"ע (סי' תקנ"א סעי' א)].

במקום צבורי

במקום צבורי מותר להשתמש במגבות מכובסים ואף לכבסם מותר. [הגר"ש"א זצ"ל (הליכ"ש עמ' תכ"א) כי מתלכלכים תדיר].

מפות

מר"י"ח עד ת"י"ב (ולבני ספרד משבוע שחל בו ת"י"ב) אין להשתמש במפות מכובסים. [ש"י"ע (סי' תקנ"א סעי' א)]. ומ"מ לכבוד שבת מציעין לבנים כמו בשאר שבתות. [רמ"א (שם) ומ"ב (סי' ל"א)].

הכנת חפציה ע"מ להתיר לבישתם

אסור ללבוש בגדים מכובסים כמבואר לעיל, אלא שמחמת שברך כלי ש צורך בהחלפת בגדים בימים אלו מחמת החום וכדו', ניתן ללבושם זמן מה לפני הגעת זמן האיסור ע"מ להתירם בלבישה. [עיי' ברמ"א (יו"ד סי' שפ"ט סעי' א) ובש"ד (סי' ד) לענין אבילות. וכן הוא בכה"ח (שם אות קצ"א)]. ויולבשם בכדי שתקלט בהם זיעה. [אור לציון (פ"א) הגה א]. או בכדי שיהיה מורגש שהוא קצת מורגש (והוא חכאי שעה, והכל לפי הענין). [הגר"ש"א זצ"ל (קע"מ הגה ח)].

כמה בגדים ביחד

כשולבוש בגדים ע"מ להתירם בשימוש מועיל אף ללבוש כמה בגדים ביחד. [הגר"ש"א זצ"ל (קע"מ הגה א) ופ"מ"ג (שם) ומ"ב (סי' ל"א)].

אפי' באופן זה

אפי' באופן זה, מאוס בעיניו ללבושם. [הגר"ש"א זצ"ל (קע"מ הגה א) ופ"מ"ג (שם) ומ"ב (סי' ל"א)].

להשתמש רק בחלק מהבגד

אין צריך להשתמש בכל הבגד, אלא די במקצתו. [הגר"ש"א זצ"ל (אבני ישפה ח"י"ג סי' נח ע"ב א)].

א כיבוס פ"א

שבוע שחל בו ת"י"ב, אסור לכבס, אפי' דעתו ללבוש הבגד לאחר ת"י"ב. [ש"י"ע (סי' תקנ"א סעי' א)]. ואין איסור כיבוס משום מלאכה, אלא כדי למעט בשמחה, להראות אבילות ושלא יסוּח דעתו ממנה. [מ"ב (סי' כא וסי' ק"ב)]. ומנהג בני אשכנז להחמיר מר"י"ח. [רמ"א (שם)].

ניקוי יבש

אף ניקוי יבש בכלל איסור כיבוס. [אג"מ (א"ח"ג ח"י"ג סי' עט) ואור לציון (פ"א) תה א].

נתינת בגד במכונת כביסה בער"ח כשיגמור לכבס בלילה

יש אומרים שאין לכבס במכונת כביסה בערב ר"ח כשיגמור לכבס בלילה, אבל אם יגמור בבין השמשות שרי'. [בעל השבט הלוי (מבית לוי ביהמ"צ עמ' ד' אות א)]. ויש מתירים בכל אופן. וכן עיקר. [הגר"ש"א זצ"ל והגר"ח"ה שליט"א (תורת המועדים אות ט)].

אין לו אלא מלבוש אחד

אפילו אין לו אלא מלבוש אחד, אסור לו לכבס בשבוע שחל בו ת"י"ב. [ש"י"ע (סי' תקנ"א סעי' א)]. אבל מר"י"ח עד שבוע שחל בו ת"י"ב מותר (אף לנוהגים להחמיר מר"י"ח). [מ"ב (סי' ק"ב)].

נתלכלכו כל בגדיו בזיעה

נתלכלכו כל בגדיו בזיעה, הרי הוא כמי שאין לו אלא חלוק אחד, שמותר לו לכבס חלוק עד שבוע שחל בו ת"י"ב. [בעל השבט הלוי (מבית לוי ביהמ"צ עמ' י אות ב)]. אבל בגיהוץ אין להקל. [שם]. אלא אם כן יש משום כבוד הבריות. [עיי' להלן דמתיירין אפילו כיבוס במקום כב"ח]. ועדיף לכבס מאשר לקנות בגד חדש לצורך זה. [שם]. וכן דעת הגר"ש"א זצ"ל (נטעי גבריאל פ"יו הגה יז) שבמקום שהתירו כיבוס (ושם איירי לענין בגדי קטנים) אין להחמיר ולקנות אחרים חדשים].

לצורך מצוה

כיבוס לצורך מצוה מותר אפי' בשבוע שחל בו ת"י"ב. כגון אשה הלוּבשת לבנים לצורך ימי טהרתה. [רמ"א (שם סעי' א) ומ"ב (סי' ט)]. וק"ו שמותר לתת לכוּבס עכו"ם לצורך זה. [מ"ב (סי' ט) א]. ועיי' לקמן לענין שאר מקומות שהתירו לכבס במקום מצוה.

לכבוד שבת

כיבוס לכבוד שבת נהגו לאסור, אכן אם אין לו בגד לכבוד שבת רשאי לכבסו. [מ"ב (סי' ט) א]. ואע"פ דשם מיייר לענין כותנת י"ל שכתב כן לפי המנהג שכת' הרמ"א שם, אבל לדין שנוהגים כהר"א לחלף גם שאר הבגדים שרי'. וכן הביא בנטעי גבריאל (פ"א) אות ו].

מי ששלמו יום לי' של אבילות

מי ששלמו יום לי' של אבילות בשבוע שחל בו ת"י"ב, מכבס כסותו במים, אבל לא בחומרי ניקוי. [ש"י"ע (סי' תקנ"א סעי' ט) ומ"ב (סי' ט)]. וכשחל קודם לזה, י"א שמותר לו לכבס אף בחומרי ניקוי (אפי' לנוהגים איסור באותם ימים). וי"א דאין להקל כי אם כשחל יום שלשים לפני ר"ח. [מ"ב (סי' ט) א]. ובמקום הדחק יש מקום להקל. [שע"י"צ (אות צ)].

קייטרינג המכין סעודות מצוה

בלי לכבס המפות רשאים לכבס ויש לדקדק רק הנצרך ביותר למצוה, ולמעט מהרגיל כל השנה. [נשט הלוי (ח"י"ג סי' פ"א)].

חפיות פאה נכרית

י"א שאסור להפוך פאה נכרית דבכלל כיבוס הוא. [בעל השבט הלוי (שם עמ' ד' אות א) והגר"ש"א זצ"ל (רבבות אפרים ח"י"ג סי' רצ"א אות א)]. ויש מקילין. [הגר"ח"ש זצ"ל (רבבות אפרים שם) משום שאין לפאה נכרית דין בגד. ועיי' בשי"ס סנהדרין (ק"ב), ויש לחלק ואכמ"ל]. ולענין איסור גיהוץ עיי' לקמן.

צחצוח עגליים

מותר לצחצוח עגלים ואין זה בכלל איסור כיבוס. [בעל השבט הלוי (מבית לוי עמ' כ' הגה ז) ואור לציון (פ"א) סוף אות א)]. ויש מתירים רק להשחירם אבל לא להבריסקם. [אג"מ (ח"י"ג סי' ט)]. ושימוש בחומר נוזל המצוי בזמינו מסתבר שמותר אף לדעה זו. ועכ"פ לצורך שבת מותר בכל אופן. [הגר"ש"א זצ"ל (הליכ"ש פ"י"ד אות יז) ובעל השבט הלוי (שם עמ' כ' הגה ז). ולדעת האג"מ (שם) שרי (אף להבריסקם) רק לדין שנוהגים ללבוש בגדי שבת בשבת חזון].

להבריש בגד או כובע

מותר להבריש בגד או כובע אפילו בשבוע שחל בו ת"י"ב. [אור לציון (פ"א) סוף אות א)].

ניקוי כתם

מותר לנקות בגד מכתם. [הגר"ש"א זצ"ל (מבקש תורה חכ"י עמ' תל) והגר"ש"א זצ"ל (הלכות ומנהגי ביהמ"צ עמ' מו) משום שאין כב"י"ג משום היסח הדעת מהאבילות. ודעת בעל השבט הלוי (שם עמ' יד אות א) להקל רק כשהכתם ניכר. ודעת האור לציון (פ"א) הגה א)].

בגדים העשויים להתלכלך תדיר

בגדי עבודה שעשויים להתלכלך תדיר (כגון של אינסטלטור, עובדי נקיון וכדו'), אם צריכים להם מותר לכבסם. [עיי' ברמ"א (סי' תקנ"א סעי' ד) שהתיר לכבס בגדי הקטנים שמתלכלכים תדיר. וביאר הלבוש כי אין בכיבוס זה משום שמחה. וביאר המ"ב (סי' פ"ה). ולפי"ז י"ל דה"ה בכיבוס"ב. ובדרך זה כתב בנטעי גבריאל (פ"א) אות ז)]. ועיי' להלן לענין סדנינים, מגבות וכדו', במקומות צבורים.

במקום כבוד הבריות

מי שנעשה מזהים מחמת הריח או שהבגד התלכלך הרבה, מותר לו להחליף הבגד או לכבסו אם אין לו בגד אחר, משום כבוד הבריות. [אור לציון (פ"א) סוף הגה א)].

הבגד עלול להיפסד

בגד שהתלכלך ואם לא יכבסו יפסד רשאי לכבסו. [הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש פ"ס"ט אות ט)].

ע"י עכו"ם

אסור ליתן לאינו יהודי לכבס מר"י"ח ואילך (ולבני ספרד משבוע שחל בו ת"י"ב, כה"ח אות ס"י"ט), ואפי' אמר לו לכבס אחר ת"י"ב ג"כ נהגו לאסור (שיש כ"י"ז משום היסח הדעת מהאבילות, כה"ח אות נ'), ויש מצדדים להקל כשנותן לצורך אחר ת"י"ב. ולמעשה לענין כלי פשתן יש לסמוך על זה. [רמ"א (שם סעי' א) ומ"ב (סי' ל"ד)]. ומ"מ קודם ר"ח מותר לתת, אע"פ שכבסו אחר ר"ח, או אפי' בשבוע שחל מר"י"ב. [רמ"א (שם סעי' א) ומ"ב (סי' ל"ה)].

להוסיף בגדים של גדולים בשעה שמכבס בגדי קטנים

כשמכבסים בגדי קטנים במכונת כביסה (עיי' להלן) אסור להוסיף בגדי גדולים. [הגר"ש"א זצ"ל (אשרי האיש פ"ס"ט אות ט)].

תלות הבגדים לייבוש בפרסיה

יש תלות הבגדים (המותרים בכיבוס) בציעה, אפי"כ מוכח שהם מאלו המותרים בכיבוס. [עיי' במ"ב (סי' פ"א), בדברי הגר"ש"א זצ"ל (קע"מ הגה ד) ובשו"ת עמק התשובה (סי' צ"ב)].

בשעת הצורך

בשעת הצורך יש להקל במחנות קיץ ובקייטנות לערות לעשות עבודות רקמה וכדו', בטי הימים. [הגרשו"א זצ"ל (פ"ד אות כג) ועיישו בהגה ז73]. ועיין בסמוך.

ללמוד מלאכת התפירה

מותר ללמד מלאכת התפירה בימים אלה, ובלבד שלא יעשו על ידי זה בגד חדש. [אור לציון (כפ"י הגה ז). ועי בבצל החכמה (ח"ד סי' נד) שכתב שבנות הלומדות תפירה מותרות לתפור תחכות בד שאין בדיעתן להשלימן לבד וגם אינו ראוי להיות בגד, וכן בסריגה, רקמה וכדומה מותר בכח"ג, ע"כ].

א רחיצה

יש נוהגים שלא להתרחץ מר"ח, ויש שאין נמנעין אלא בשבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (סי' תקנא סעי' טו)]. ומנהג בני אשכנז להחמיר מ"ח. [רמ"א (שם)]. ומנהג בני ספרד בארץ ישראל להמנע רק בשבוע שחל בו ת"ב. [אור לציון (כפ"י אות ה)].

אל ר"ח בערב שבת

או חל ר"ח בער"ש אזי מותר לרחוץ אף כל גופו בחמין כל מי שרוחץ תמיד בער"ש לכבוד שבת. [מ"ב (סי' סט)]. ואף עם סבון מותר להתרחץ. [הגרשו"א זצ"ל (פ"ד אות ט)].

רחיצה בצונן

אין רוחצים אפי' במים צוננים (לכל מנהג כדאית ליה). [רמ"א (שם) וכן איש חי (דברים אות טו)].

סאונה

סאונה רטובה דינה כרחיצה, אבל סאונה יבשה מותרת. [הגרשו"א זצ"ל (אשרי האישי פ"ס אות מה)].

פניו ידיו ורגליו

פניו ידיו ורגליו מותר לרחוץ בצונן. [מ"ב (סי' סד) וסי' צ"ו]. ואף בזמן הזה שלא הולכים יחפים מותר לרחוץ הרגלים. [שבט הלוי (ח"ו סי' עז אות ב). ועי בארחות רבנו ח"יב עמ' קלד כ] בשם הגרי"ק זצ"ל. ומותר אף ע"י סבון אם עושה להעביר זוהמא או ריח רע. [הגרשו"א זצ"ל (שם פ"ד הגה כז)].

שיעור פניו ידיו ורגליו

הפנים: כוללים כל הראש. [דה"ח (סי' קל אות ז) וכח"ח (אות קצט) אפי' בדיעת המ"ב. ועי' במה"ד הראשונה של ספר קע"מ בשם הגר"ק שליט"א שפניו לא מהפצת עד הסנטר, אולם אחרי שהראהו דברי הגר"ח הני"ל, הורה הגר"ק שליט"א להשמיט את דבריו ולהעתיק את דברי הגר"ח וכן אמר הגר"ק שיש להעתיק דברי הדה"ח].

הידיים: מ"א שהיינו כל היד והזרוע עד חיבורם לגוף. [א"א מבוטשאטש (על סע' טז)]. וי"א שהוא עד המרפק. [הגר"ק שליט"א (קע"מ פ"ג הגה ד)]. וי"א שהוא עד סוף פיסת היד. [הגר"ק שליט"א (שם)]. ולמעשה יש להקל בכל השטח שעליו עלול להיות לכולך. [הגרשו"א זצ"ל (שם הגה לד)].

הרגלים: היינו מנף הרגל עד הברך. [הגר"ק שליט"א (שם)]. ועי' בשו"ע (סי' סט) ובפ"ד.

גדר מים צוננים

במקום שמותר לרחוץ במים צוננים, אין צריכים המים להיות צוננים גמורים, אלא אפי' אם מעורב בהם קצת מים חמים להפיג צינתם מותר, ובלבד שלא יהיו המים חמים עד שנהנין מחום המים. [הגרשו"א זצ"ל (אשרי האישי פ"ס אות מט). ועי' בשי"ד (סי' קפח סי' יד) בשם

הריטב"א ובאר לציון (ח"יב פ"ה אות ג בהגה).

מצטער מהמת מניעת הרחיצה

מי שמניעת הרחיצה גורמת לו צער, אין לו להקל משום כך להתרחץ. ואם מצטער ביותר וסבלו רב, מותר לו כפי ההכרח ללא סבון. [הגרשו"א זצ"ל (שם פ"ד אות יח והגה כ)].

מצטער מהמת הזיעה

במקומות החמים מאוד כמו באר"י, יש מתירים במקום הצורך לרחוץ כל הגוף בצונן, להעביר הזיעה. [חזו"א (מבית לוי עמ' יז הגה ז) ושבט הלוי (ח"ו סי' עז אות ב), וכתב ש' להתיר רק אבר אבר. ובא"ח (מ"ה ע"ד סי' פד אות ד) משמע שאף כל הגוף יחד שרי. וכן הוא בתשובות והנהגות (ח"יב ססי' רס). ובאר

לציון (כפ"י אות ח) כתב להקל רק אם מצטער הרבה באופן שאינו יכול לסבול את ריח הזיעה. וכעין זה כתב הגר"ק שליט"א (חוט שני יו"ט עמ' שמו). ועי' בספר נחלת אליהו לגר"ח שליט"א בשם החזו"א. ובמקום שא"א לנקות הזיעה ללא סבון וכדו', אפשר להתרחץ עם סבון לפי הצורך. [שבט הלוי (ח"ח סי' קכו אות א)]. ומי"מ הדבר מסור ללב יראי ה' מתי להקל בכל זה. [שבט הלוי (שם)].

להסיר לבלוץ

אם התלכלך, רשאי לרחוץ אותו המקום על מנת להעביר הלכלוך. [דהרי אפי' בת"ב מותר לו בזה כמבואר בשו"ע (סי' תקנ"ד סעי' ט)]. ואם גופו מלוכלך בכמה מקומות והוא טורח לרחוץ מקומות המטונפים כל אחד בפני"ע מותר להכנס במים לרחוץ כל גופו בפעם אחת בכדי להסיר הלכלוך שעליו. [מ"ב (סי' תרי"ג סי' א)].

קטנים

מנהג זה תקף אף לקטנים הרחוצים לתענוג, אבל לצורך רפואה או שמלוכלכים מותרים. [מ"ב (סי' צג) וחונן לענר (כפ"י הגה ד)]. וילדים קטנים בני ג' – די' שנים מותרים ברחיצה בכל אופן. [חונן לענר (כפ"י הגה ד)]. וי"א שאם תמיד רגילין להתרחץ כל יום יש להקל עד בר מצוה. [הגר"ח שליט"א בשם הגרשו"א זצ"ל (קע"מ בהגה)]. ועכ"פ במקומות החמים אפשר להקל להם אפי' הגיעו לחינוך. [הגר"ק שליט"א (קע"מ שם)].

ולבני עדות המזרח אין לאסור רחיצה לקטנים פחותים מגיל בר מצוה (אף אם הגיעו לחינוך), אף בשבוע שחל בו ת"ב. [אור לציון (כפ"י הגה ה)].

לצורך רפואה (מקלחת לפני לידה וכדו')

מותר להתרחץ לצורך רפואה, אפילו בחמים ואפילו בשבוע שחל בו ת"ב. [מ"ב (סי' תקנא סי' פא)]. ולכן מעוברת שהגיע קרוב לעת לידתה שטוב לה לרחוץ בחמין, בכל אלו שרי, דהוי לרפואה ולא לתענוג. וכן יולדת או מי שהוא אדם חלוש ואמר לו הרופא שצריך לרחוץ בכל יום בחמין שרי, מלבד בת"ב עצמו שצריך לזוהר מזה. [שעה"צ (אות דד)].

לצורך טיפול בפצעים

אם יש לו חטטים בראשו מותר לו לרחוץ או לסוך ראשו. [מ"ב (תקנא סי' צג) ושו"ע (סי' תריד סעי' א)]. וכן אם צריך לרחוץ פניו או רגליו עם סבון על מנת למנוע פצעים בפנים או ברגלים וכדו' מותר לו לרוחצם. [אור לציון (כפ"י אות ה) והגר"ק שליט"א (חוט שני יו"ט עמ' שמו)].

לצורך מצוה (טובלת מצוה וכדו')

רחיצה לצורך מצוה מותרת, ולכן נדה רוחצת וטובלת בחמים בימים אלו (פרט לת"ב). [רמ"א (סי' תקנא סעי' טז). ועי' ביאור הלכה (ד"ה ולצורך)]. ואפי' אם טובלת ליל י' באב, יש אומרים שמותר לה לרחוץ בערב ת"ב כדרכה בחמין אם א"א לה לרחוץ ליל י'. [רמ"א (שם) וכתב המ"ב (סי' צב) שאף בחמין שריא].

יש אומרים שתרחוץ בערב ת"ב אפילו אפשר לה לרחוץ בליל מוצאי ת"ב. [ביאור הלכה (ד"ה אם א"א)]. והמנהג לחוף רק בליל מוצאי ת"ב. [שיעורי שבט הלוי (סי' קצט על סעי' ד אות ב)]. וכמו כן אינה הלושלת לבנים יכולה לרחוץ מעט אפילו בחמין כדרכה בשאר ימות השנה, והואיל ואינה עושה לתענוג רק לצורך מצוה. [רמ"א (סי' תקנא סעי' טז) וכתב

המ"ב (סי' צב) שאף בחמין שריא. וכמו כן מותר להתרחץ לצורך מצות עונה אם נודף מהם ריח או אם גופם מלוכלך מהזיעה, הגר"ק שליט"א (חוט שני יו"ט עמ' שמו אות ה)].

טבילה לפני התפלה, ערב שבת וטבילת עזרא

הנוהג לטבול בכל ער"ש מותר לו לטבול בצוננים גם בשבת שחל בימים אלו, ומי שמטלה לפעמים מפני טרדת עסקיו או מפני הצנה אסור. [מ"ב (סי' תקנא סי' צה ושעה"צ אות צח) וערוה"ש (אות ז)]. וכמו זה למקפיד על טבילת עזרא רשאי לטבול בטי הימים במים צוננים. [כח"ח (אות צק) והגרשו"א זצ"ל (אשרי האישי פ"ס אות מד). ושור"ר שהחזו"א (הנהגות הגר"ח שליט"א קע"מ פ"ג אות ד) התיר אף למי שאינו מקפיד]. ואם קשה לו לטבול בצוננים יש מקילים לטבול אף בחמים. [כח"ח (שם)]. והמקפיד לטבול כל יום, י"א שאינו רשאי לטבול בטי הימים. [הגרשו"א זצ"ל (שם)]. ויש מקילים אף בזה. [הגרשו"א זצ"ל (הליכויש פ"ב הגה 37) ושבט הלוי (ח"ו סי' עז אות ג). ועי' לעיל בשם המ"ב]. והמיקל כסבא אחרונה, יש לו על מי לסמוך.

שחיה מטעמי בריאות

אין להתיר לעשות שחיה בימים אלו אף כשעושה כן רק מטעמי בריאות. [הגרשו"א זצ"ל (שם פ"ד הגה 61)]. ואם הוא לצורך רפואה שרי. [כמבואר לעיל בשם המ"ב לענין רחיצה לצורך רפואה].

לצורך פגישת שידוכין

מותר במקום צורך להתרחץ במים צוננים לצורך פגישת שידוכין. [הגרשו"א זצ"ל (פ"ס אות ג)]. **הל ערב שבת חזון בערב ת"ב**

חפירת הראש, ופניו ידיו ורגליו מותרים (למי שרגיל בכך בכל שבת) אפילו חל ערב שבת של חזון בערב ת"ב ומי"מ בזה יזהר לכתחלה שיהיה קודם חצות, וביעבד גם אחר חצות מותר. [ביאור הלכה (סי' תקנא על סעי' טז ד"ה בחפ"מ)].

רחיצה במנחת רטובה טופח ע"מ להטפיה

מותר להעביר מטלית לחה אפילו טופח ע"מ להטפיה על גופו ומי"מ אם היא רטובה כ"כ שעי"ז מים נוזלים על הגוף אפשר שזה נקרא דרך רחיצה. [הגר"ק שליט"א (קע"מ)]. וכן נקט

הגרשו"א זצ"ל (שם פ"ד הגה כד) (אלא דאפשר שהתיר כשיש לו צער)].

לצורך שבת

בערב שבת של חזון היינו אפילו היה רגיל לרחוץ בכל ער"ש בחמין כל גופו אסור לרחוץ כל גופו אפילו בצונן. [רמ"א (סי' תקנא סעי' טז) ומ"ב (סי' קצג)]. ויש להקל בחפית הראש בחמין למי שרגיל בכך כל שבת. וה"ה דשרי פניו ידיו ורגליו בחמין למי שרגיל בכך כל שבת. [רמ"א (סי' תקנא סעי' טז) ומ"ב (סי' קצג)]. אבל רק במים בלבד ללא סבון או שמפו. [מ"ב (סי' קצג)]. ומי שמועז הרבה ואינו יכול להעביר הזיעה ללא סבון מותר לו אף להשתמש בסבון ושמפו. [שבט הלוי (ח"ח סי' קכז)].

אכילת בשר

יש נוהגים שלא לאכול בשר בשבוע שחל בו ת"ב, ויש שמוסיפין מר"ח ועד התענית, ויש שמוסיפין מ"י"ז בתמוז. [שו"ע (סי' תקנא סעי' ט) ומ"ב (סי' קצג)]. ומנהג בני אשכנז הוא מר"ח, והוא בכלל. [מ"ב (סי' נח)]. אולם מנהג בני ספרד לאכול בשר בר"ח. [כח"ח (אות קכה)]. ויש שנהגו לסטול בעצמם שלא לאכול בשר בר"ח אב, וכן היה מנהג האר"י ז"ל. [אור לציון (כפ"י הגה ז). ומנהג בני תימן לאכול בשר בימים אלו, ואינם נמנעים מאכילת בשר אלא בסעודה המפוסקת, שאז אסור מדינא לאכול בשר. [אור לציון (ח"ג כפ"י אות ג)].

בשר עוף ובשר מלוח

אסור לאכול בשר עוף ובשר מלוח. [שו"ע (סי' תקנא סעי' י)].

תבשיל של בשר

יש אומרים שהנוהגים שלא לאכול בשר בימים הנזכרים, מותרים בתבשיל שנתבשל בו בשר. [שו"ע (סי' תקנא סעי' ט)]. ומי"מ נוהגים לאסור אף תבשיל של בשר. [מ"ב (סי' קס)].

תבשיל שנתבשל בקדרה בשריית בת יומא

תבשיל שנתבשל בקדרה של בשר פשיטא שמותר לאוכלו. [מ"ב (סי' קס)].

יש שישם בתבשיל נגד טעם הבשר

אם נפל בשר לתבשיל ויש סי' כנגדו מותר התבשיל באכילה. [מ"ב (סי' קס)]. ואף כשאין שם ששים כל שישאל טועם ואין בו טעם בשר, מותר. [שעה"צ (אות סח)].

שומן בשר

שומן של בשר דינו כבשר עצמו. [מ"ב (סי' קס)].

תבשיל שיש בו שומן בשר

אסור לאכול תבשיל שיש בו שומן בשר. [מ"ב (סי' קס)]. **תבשיל שיש בו אבקת מרק בשרי** אבקת מרק שמעורב בו קצת שומן עוף (כמו שמצוי באבקת מרק בשרי בזמנינו), ששמו תבשיל, אם לא מרגישים בו טעם עוף, אלא טעם משופר, בדיעבד אין לאסורו באכילה, אבל לכתחלה אין להשתמש בו בימים אלו. [עני' לקמן בד"ן מהאכל שמעורב בו יין. ומצד אחד י"ל דני"ד קיל מתבשיל שמעורב בו יין, שהרי אכילת בשר עוף קיל יותר משתיית יין. אולם דברי התשו"ה המיקל שם לא שייכים בזה, עיי"ש].

בשבת

בשבת מותר לאכול בשר. ולא נכון להחמיר שלא לאכול בשר בשבת, כדי שלא יראה כנוהג אבלות בשבת. [אור לציון (כפ"י הגה ז)].

מניעת התבשילין של שבת בערב שבת

הנוהג לטעום את התבשיל בכל ערב שבת, רשאי לטעום מתבשילי הבשר גם בערב שבת חזון. [אור לציון (כפ"י אות ד)].

להאכיל הקטנים בשר בערב שבת

בימות הקיץ שקשה לקטנים להמתין מלאכול עד אחר תפלת ערבית ולכן מאכילים אותם כשעה או שתיים קודם קבלת שבת, יכולים להאכילם בשר. [אג"מ (או"ח ח"ד סי' כא אות ד)]. ועי' בא"ר (סי' תקנא אות כד) שמיקל מחצות. והביאו כח"ח (אות קכה)].

המקבל שבת מבעוד יום

המקבל שבת מבעוד יום רשאי לאכול בשר ולשתות יין בסעודה. [משמעות הפוסקים שהתירו לאוכל בשר ולשתות יין ולא חילקו בדבר].

בסעודה שלישיית

בסעודה שלישיית מותר לאכול בשר אף למי שאינו רגיל בכך. [אג"מ (או"ח ח"ד סי' קיד אות א)].

מוצאי שבת

במוצאי שבת אם לא התפלל מעריב, עדיין רשאי לאכול בשר. [מ"ב (סי' טט)]. ועי' בסמוך לענין מלוח מלכה.

אכילת בשר שנשארו מפעורת שבת חזון

יש אומרים שבשר מבושל שנשתייר מזמן היתר אכילתו (כגון משבת חזון), מותר לאכול הואיל ואשתרי אשתרי. [קול אליהו (סי' מה)]. ויש אומרים שיש לאסור בזה לנוהגים אסור מר"ח, אבל לנוהגים אסור רק בשבוע שחל בו מותר. [כן יוצא מהנהגה בכסף (או"ח סי' ג ד"ה כלל העולה בדינו). וכ"כ בקול אליהו (שם) מביקל מחצות. והביאו כח"ח (אות קכה)].

אות (ב). ברכ"י (סי' תקנא אות ז) הובא בשעת"א (ל"ב אות יא) וערוה"ש (שם אות כד)]. וכן המנהג. ומכל מקום אין למחות ביד המקללים. [ברכ"י (שם)].

אכילת בשר במלוח מלכה

יש אומרים שהרגיל לאכול בשר במלוח מלכה, רשאי לאכול בשר גם במוצאי שבת. [אור לציון (ח"ג כפ"י הגה ז)]. ויש אוסרים. [אג"מ (או"ח ח"ד סי' כא אות ד)]. וכן מטו משמיה דהחזו"א (קע"מ פ"ה הגה ז)]. ויש מתירים (אף למי שאינו רגיל בכך) לאכול במלוח מלכה משוירי בשר של שבת. [כח"ח (אות קמד)]. ולמעשה יש להימנע. [דהרי אין בזה חובה. ואפי' בשבת בשר אינו אלא מצוה כמבואר

בשי"ד ואי"כ עדיף להמנע לצאת לכר"ע].

קניית בשר מר"ח עד ת"ב

מותר לקנות בשר בתשעת הימים להניח לאחר ת"ב. [אג"מ (או"ח סי' קיד אות א)].

יש נוהגים שלא לשתות יין בשבוע שחל בו ת"ב (ובמוצ"ש אם הוא לא התפלל עדיין מותר ביום). ויש שמוסיפין מרי"ח עד התענית, ויש שמוסיפין מ"ו בתמוז. [שו"ע (סי' תקנ"א סעי' ט) ומ"ב (סי' ק"ח)]. ולמעשה המנהג אצל בני אשכנז הוא מרי"ח והוא בכלל. [מ"ב (סי' ק"ח)]. ואצל בני עדות המזרח יש נוהגים להקל. ויש שנהגו להחמיר בה. וכל אחד יעשה כמנהגו. [ע"י בברי האדמה (ח"ד דף ע"ג), במועד לכל חי (סי' י' אות ט), בכה"ח (אות קכ"ז) ובאור לציון (פכ"ו אות ח)].

מייץ ענבים

מייץ ענבים הוא בכלל יין לענין זה. [ע"י שו"ע (סי' י'). הגרשז"א זצ"ל (הגה יג ד"ה דט) ואור לציון (פכ"ו אות ח)]. שאר המשקים הריחיים (ערק, בירה וכו') יש אומרים שמהנהג זה אינו ב"ח, ולא בשאר משקאות חריפים כגון ערק ובירה. [ע"י קדניאק (אות יט) ובערה"ש (אות כ)].

קוניאק

קוניאק הוא מייץ (שמיוצר ע"י אידוי היין והפיכת האדים לקוניאק), יש מי שאומר שראוי להחמיר בה. [אור לציון (פכ"ו אות ח)]. כיון שיש אומרים שדונו כיון לענין ברכות הנחנין.

עונה או תבשיל שמעורב בו יין

עוגות או תבשילים שנותנים בהם יין לשבח הטעם, יש אומרים שאין לאוכלם בתשעת הימים. [ע"י באר היטב (סי' ק"ט) ובע"מ (סי' ק"ט)]. וכן פסקו השבט הלוי (ח"ט רס"י קבל) והגרניק שליט"א (קע"מ פ"ה הגה ח). אולם המ"ב לא הביא דברי הבאה"ט. ומ"מ לקטן שלא הגיע לגיל חינוך להתאבל על ירושלים, בעוגה שיש בו רק טעם בעלמא אפשר להקל, ואם יש יין ממש תבשיל נכון להתאבל על ירושלים. [שבת הלוי (ס"ח)]. ויש מי שמיקל בתבשיל שיש בו יין אפילו לגדולים. [תשובות והנהגות (ח"ב סי' רנט)]. ואין להקל, אלא שבדיעבד אם היין אינו נרגש בפנינו, אלא הוא רק משפר טעם המאכל שרי. [הגרשז"א זצ"ל (אשרי האישי פסי"ט)].

כוס של הבדלה

דעת השו"ע (סי' תקנ"א סעי' ט) שמוותר לשתות יין הבדלה וברכת המזון בימים אלו. וכן מנהג בני ספרד. [אור לציון (ח"ג פכ"ו אות ח)]. אולם מנהג בני אשכנז להחמיר שלא לשתות יין בבמה"ז (של יום חול) ולא בהבדלה אלא נותנים לקטן שהגיע לחינוך ברכה ואינו יודע להתאבל על ירושלים (כבן תשע שנים). [מ"ב (סי' ק"ט) וכן פסקו הגרשז"א זצ"ל (שם יוסף ח"ג ע"מ קט)]. ואם לא מצוי קטן כזה ישתה הגדול כוס הבדלה. ויש שנהגו שאף כשיש לתינוק מצוי שהגדול שותה כוס ההבדלה. [כ"ן מט"ב בשמה הגרשז"א זצ"ל (הלכות פ"ד אות כ) וישא יוסף ח"ג ע"מ קט]. כי אין הגדר של קטן הראוי לזה ברור. וכן היה הנהגת החזו"א (דינים והנהגות החזו"א פ"ט אות ח)].

על המר מדינה

יש אומרים שבמקום שיש חמר מדינה עדיף להבדיל עליו מאשר על יין. [ערה"ש (אות כ)]. ויש סוברים שבכל אופן מבדיל על היין, וכן עיקר. [כ"ן מבואר בפרקים לדליל לענין כוס של הבדלה].

שיעור שתית היין בהבדלה

המבדיל על היין (ע"י הפרטים לעיל) ישתה רביעית שלמה (ולא מלא לוגמוי בלבד). [הגרשז"א זצ"ל (אחרות בינו ח"ג ע"מ קל"ה)]. ואם קטן שותה היין ישתה כ"פ רוב הכוס דהיינו רוב רביעית. [מ"ב (סי' ק"ע) וסי' רע"א (סי' ק"ז)]. ואם לא שותה כשיעור כדיעבד יצאו ידי חובה, ומ"מ יחזור לשתות כשיעור. [ע"י בגר"ז (סי' ק"א אות ד) ובש"כ (פי"ט אות ל)].

לזמן על כוס יין

שלשה שמוזנים אחר הסעודה לא יברכו על הכוס, אבל עשרה מברכים על הכוס. [נ"מ"א (סי' תקנ"א סעי' ט) ומ"ב (סי' ק"ע) ואור לציון (פכ"ו אות ח)].

בירך על בשר או יין בתשעת הימים

אם בירך על חתיכת בשר או על כוס יין ואח"כ נזכר מאיסור בשר ויין בימים אלה, יטעם משהו שלא תהיה ברכתו לבטלה, שאין במשהו לא משום שמחה, ולא משום בטול המנהג. [וע"י בשבט הלוי (ח"ט סי' קלא אות א) וח"י (סי' פ"א אות ט)].

המותרים לאכול בשר ויין

חולה קצת

חולה קצת מותר באכילת בשר. [נ"מ"א (סי' תקנ"א סעי' ט) ומ"ב (סי' ק"ט)]. ויעוי' בשבות יעקב שפסק שאשה בימי נדוטה שאינה יכולה לאכול מאכלי חלב מחמת מיחוש בגופה מותרת לאכול בשר, דסתם נדה בעת זוב דמה היא חולה. והביאו השו"ע" (אות ח). והרע"א (על סעי' ט) הביא דברי בקצור להתייר בימי נדוטה לאכול בשר, עיי"ש. והכל לפי הענין.]

אדם הלש

אדם הלש שצריך לאכול בשר כדי להתחזק, רשאי לאכול בשר. אלא אם די לו באכילת בשר עוף, יאכל בשר עוף. [אור לציון (פכ"ו אות ח)]. ואם יש לו חוסר דם, וצריך דוקא בשר בהמה, יאכל בשר בהמה. [שם]].

מעוברות

מעוברות, יכולות לאכול בשר אם חלשות הן וצריכות לכך. [אור לציון (פכ"ו אות ח)].

יולדות

יולדות מותרות לאכול בשר. ומה שנהגו קצת יולדות מ"ז באב ואילך למנוע מבשר ויין היינו שלא במקום חולי. [מ"ב (סי' ס"א)].

מיינקת שחלבה רע לתינוק כשאינה אוכלת בשר יש להקל אף בבשר בהמה. [מ"ב (סי' ס"א)]. וכן אם היא חלשה וצריכה לאכול בשר מותר לה. [אור לציון (פכ"ו אות ח)].

אינו יכול לאכול מאכלי חלב

מי שאי אפשר לו לאכול מאכלי חלב, מותר לו לאכול בשר עוף או בשר מלוח שעברו ג' ימים משהיטנו, וכ"ש תבשיל של בשר. [מ"ב (סי' ס"ד) ושעה"צ (אות ט)].

קטנים

קטנים בריאים אסורים בבשר ויין. [מ"ב (סי' תקנ"א סעי' ט)]. י"א מרי"ח (לבני אשכנז). [בעל השש"כ בחינוך הבנים למצוות (אות לו)]. וי"א משבוע שחל בו ת"ב (אף לבני אשכנז) וכן עיקר. [נחנך לע"ר (פכ"ו אות ב)]. וע"י לעיל לענין כ"בוס]. והד"ן כן אפילו בקטנים שלא הגיעו לגיל חינוך להתאבל על ירושלים. [מ"ב (ס"ח)]. אלא שעל כל פנים הגיעו לגיל חינוך באופן כללי. [נחנך לע"ר (פכ"ו אות ח)]. בעל השבט הלוי (קע"מ פ"ה ע"מ ע"ג) וכתבו שם שהוא בגיל ג' שנים. והכל לפי הענין. ודעת הגרשז"א זצ"ל (הלכות פ"ד אות ט) שהחמיר אפילו לקטנים ביותר (בני ג' עד ג' שנים) שאין צורך מיוחד להאכילם בשר דוקא. ויש אומרים שבזמננו אפשר להקל על גיל שנים בשר עוף או תבשיל של בשר. [הגרשז"א זצ"ל (אשרי האישי פסי"ט אות ח) דלא החמירו על קטן שלא הגיע לכלל אבולות].

בשר ויין בפעודת מצוה

ברית מילה

אכילת בשר ושתיית יין מרי"ח
בפעודת מצוה, כגון מילה, אוכלים בשר ושותין יין כל השייכים לסעודה, אבל יש לצמצם, שלא להוסיף אלו שלא באים מחמת קורבה או אהבת רעים רק לאכול ולשתות. [נ"מ"א (סי' ק"ט) ומ"ב (סי' ק"ח)]. ובפעודה זו יש להתיר אפילו כוס של בהמ"ז. [מ"ב (סי' ק"ח)].

בשבוע שחל בו תשעה באב

בשבוע שחל ת"ב בתוכה, אין לאכול בשר ולשתות יין רק מנין מצומצם. [נ"מ"א (סי' תקנ"א סעי' ז)]. והיינו מלבד הקרובים הפסולים לעדות ומלבד הבעלי מצוה מותר להוסיף עשרה משום ריעות והשאר אוכלים מאכלי חלב. [מ"ב (סי' ק"ח)].

ברית מילה בערב ת"ב

אפי' חל המילה בערב ת"ב שרי, ובלבד שלא יהיה בסעודה שמפסיק בה. [נ"מ"א (סי' תקנ"א סעי' ז)]. ובתנאי שיעשנה קודם חצות. [מ"ב (סי' ק"ח)]. ואם נמשך הסעודה לאחר חצות י"א דשרי, רק שלא יהיה יותר משעה י', ולמעשה יש להקל רק לבעלי השמחה עצמם. [שעה"צ (אות ט)].

בשבוע שחל ת"ב בשבת

אם ת"ב חל בשבת ונדה מותר לכו"ע לזמן כל הקרואים שירצה אפילו בברית מילה החל בשבוע שלפני ת"ב. [נ"מ"א (סי' ק"ח), פמ"ג (שם) ומחצה"ש (שם), ועיי"כ זהו כוונת המ"ב (סי' ק"ח)].

ברית מילה שאינו בזמנו

סעודת מילה שלא בזמנה, דינה כמילה בזמנה הנ"ל. [שעה"צ (שם סי' ק"ח)]. הכין הסעודה והתכונן שהקטן אינו ראוי למולו

מי שהכין סעודה גדולה לכבוד המילה, וכבר באו הקרואים, ובשעת המילה נתברר שאי אפשר למול את הבר, כגון מחמת צהבת וכדו', יש מי שאומר שאעפ"כ אפשר שרשאים הקרואים לאכול סעודה זו כולל מאכלי הבשר. דאמרו ח"ל בברכות (י, ו), חשב אדם לעשות מצוה, ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה. [אור לציון (פכ"ו אות ט)]. ועיי' בספר עליו לשבח (ע"מ קכ"ח)].

שאריות מסעודת מצוה

שלחו לביתו שאריות בשר מסעודת מצוה, אסור לו לאוכלם בימים אלו. [מ"ב (סי' ק"ח)].

פדיון הבן

אכילת בשר ושתיית יין

סעודת פדיון הבן נחשבת לסעודת מצוה, אוכלים בשר ושותין יין כל השייכים לסעודה, אבל יש לצמצם, שלא להוסיף אלו שלא באים מחמת קורבה או אהבת רעים רק לאכול ולשתות. [נ"מ"א (סי' ק"ח) ומ"ב (סי' ק"ח)]. ובפעודה זו יש להתיר אפי' כוס של בהמ"ז. [מ"ב (סי' ק"ח)].

קרובי הכהן בפדיון הבן

אפשר שבפדיון הבן אף קרובי הכהן בכלל קרובי בעל המצוה לענין זה, ולא רק קרובי אבי הבן. [אור לציון (פכ"ו אות ט)].

סיום מסכת

בסעודת סיום מסכת מותר לאכול בשר ויין, ואף הקרואים רשאים לאכול, והיינו כל מי שהיה הולך בזמן אחר לסעודה זו הן מחמת קורבה או מחמת רעות או שהוא אוהבו, ונשים השייכות לסעודה במקום שדרך לזמןן לסעודה ג"כ מותר. ואשת הבעל סעודה ומורתא אף בסיום מסכת וכן בניו. ובשבוע שחל ת"ב בתוכה, אין לאכול בשר ולשתות יין רק מנין מצומצם. [נ"מ"א (סי' תקנ"א סעי' ז)]. והיינו מלבד הקרובים הפסולים לעדות ומלבד הבעלי מצוה מותר להוסיף עשרה משום ריעות והשאר אוכלים מאכלי חלב. [מ"ב (סי' ק"ח)]. ועיי' בביתאור (ד"ה וסיום)].

סיום מסכת בשבת שחל ת"ב

אם חל הסיום מסכת בת"ב שחל בשבת לכו"ע מותר לזמן כל קרואים שירצה. [מ"ב (סי' ק"ח)]. ובלבד שיעשנה קודם חצות. [מ"ב (סי' ק"ח)]. ואם נמשך הסעודה לאחר חצות יש אומרים דשרי, רק שלא יהיה יותר משעה עשירית, ולמעשה יש להקל בה רק למסיימים המסכת בעצמם. [שעה"צ (אות ט)].

למהר הלימוד על מנת לסיום בימים אלו

אם לא נזדמן בלימודו הסיום לא ימהר או יאחר בשביל זה. [מ"ב (סי' ק"ח)]. אינו רגיל לעשות סעודת סיום

אם לא היה עושה סעודה בשאר הימים אפשר שלא יעשנה גם עתה. [מ"ב (סי' ק"ח)].

בר מצוה

אכילת בשר ויין

מותר לאכול בשר ויין בסעודת בר מצוה בתשעת הימים. והד"ן כן אף אם הסעודה שלא בזמנה, אם הקטן דורש בה דברי תורה. [נ"ד אפרים (סי' תקנ"א על המג"א סי' ק"ח), דברי יציב (או"ח ח"ב סי' רלח), והגרשז"א זצ"ל (שלמי מועד ע"מ תפ"ו הלכות פ"ד אות ח)]. ומ"מ יש אומרים שמיום ז' באב ואילך לא יערכו מסיבות בר מצוה, משום שביום ז' באב נכנסו האוייבים להיכל וימים אלו חמירי טפי. [הגרשז"א זצ"ל (הלכות פ"ד אות ט)].

שאר פעודות מצוה

הנוכת הבית

יש אומרים שמותר לעשות סעודת חנוכת הבית בימים אלו. [מקור חיים (לח"י רס"י תקנ"א) וע"י בדברי מלביאל (ח"ד סי' ח)]. ויש אומרים שאין לעשותה בימים אלו (אף ללא אכילת בשר) דהוא בכלל "מעמטים בשמחה". [נבושי מרדכי (ק"ח ס"א) ק"א)]. ולמעשה נוהגים שלא לערוכה בט' הימים אף בארץ ישראל. [הגרשז"א זצ"ל (שם פ"ד אות י"א)].

חנוכת בית המדרש

סעודת חנוכת בית מדרש וכדומה, יש אומרים שאין לעשותה בימים אלו. [הגרשז"א זצ"ל (שם פ"ד אות ט)]. ובבושי מרדכי (ק"ח ס"א) ק"א) כתב דבכה"ג שרי (נמשמע ללא בשר)].

עוד מנהגי אבילות

פעודת של רשות

סעודת מרעים

יש מי שאומר ששמחת מריעות אסורה מרי"ח עד ת"ב. [ערה"ש (סי' תקנ"א אות ח)].

נקיון הבית

שטיפת הרצפה

יש נוהגים שלא לטוֹף הרצפה, אם אינה מלוכלכת ממש, אלא לכבוד שבת. [התעוררות בתשובה (ח"י סי' ז) והגרשז"א זצ"ל (הלכות פ"ד אות ט)]. וגם כששוטף לכבוד שבת נהגו שלא לערב חומרי נקוי כרגיל, אלא שוטפים במים בלבד. [הגרשז"א זצ"ל (הלכות פ"ד אות ט)]. ובעלמ"ה חיים (סי' שלב) כתי' שראוי למי שאפשר להחמיר בוה"ח].

שטיפת מכוניות

מותר לטוֹף מכונית בט' הימים אם דרכו לטוֹפה מידי כמה ימים, אבל אם דרכו לטוֹפה לפני זמן מרובה, אין לטוֹפה בט' הימים. [הגרשז"א זצ"ל (אשרי האישי פסי"ט אות ח)].

בית חנוכה

פרוכת של בית חנוכה

בשבת של חזון פורשין פרוכת של שבת, והי"ה מפות. ואם אירע ת"ב בשבת ונדהה, אין פורשין הפרוכת המיוחדת של שבת. [נ"מ"א (סי' תקנ"א סעי' א) ומ"ב (סי' ק"ח)].

קידוש לבנה

זמן הראוי לקידוש לבנה המונהג שלא לקדש הלבנה עד אחר ת"ב. [נ"מ"א (סי' תקנ"א סעי' ח)], אלא נוהגים לקדשה במוצאי ת"ב. [מ"ב (סי' תכו סי' י"א)]. ויש נוהגים ע"פ הגר"א (מעשה רב סי' קט) לקדש הלבנה בזמנה כרגיל לפני ת"ב.

הלכות מצויות לת"ב יצאו לאור בס"ד בגליון הבא

